

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยสามัญวิสัยของมนุษย์ทั้งหลายที่ว่า เมื่อเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต มีวัตถุพร้อม อยู่สุขสบายแล้ว มักจะประมาท พระพุทธองค์จึงต้องทำตนเป็นกัลยาณมิตรใหญ่ คอยหาอุบายเร่งเร้า อยู่เสมอ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ด้วยการแนะนำสั่งสอนบ้าง สร้างสถานการณ์ปลุกใจบ้าง ทำเหตุ ปิ๊บคันที่ไม่ทำให้เสียหายบ้าง เพื่อกระตุ้นเตือนมนุษย์ทั้งหลายให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

ข้อปฏิบัติทางสายกลาง ที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” อันเป็นทางดำเนินของผู้ฝึกอบรม ตน ให้รู้เท่าทันชีวิต ไม่หลงมกมาย ติดพันหมกมุ่นอยู่ในกิเลสและกาม พอกพูนความโลภ โกรธ หลง ท่านได้จำแนกกามออกเป็น ๒ อย่าง^๑ คือ กิเลสกาม คือ เจตสิกอันเศร้าหมอง ชักนำให้เกิดความใคร่ ให้รัก ให้อยากได้ กล่าวคือตัณหาและความทะยานอยาก ราคะความกำหนัด เป็นต้น จัดว่าเป็น กิเลสมาร เพราะเป็นโทษล้างผลาญคุณความดี และวัตถุกาม คือ อายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เมื่ออายตนะภายในและภายนอกมากระทบกัน ทำให้ตาเห็นรูปสวย หูฟังเสียง ไพเราะ จมูกดมกลิ่นหอมหวาน ลิ้นลิ้มรสอร่อยชอบใจ กายได้สัมผัสเกิดความนุ่มนวลถูกใจ ต่างทำให้เกิด ความน่าปรารถนา น่าพึงพอใจทั้งสิ้น สร้างกิเลสหรือกามคุณให้เจริญงอกงาม เป็นอารมณ์เครื่อง ผูกใจกามคุณ^๒ แยกอธิบายว่า ที่ชื่อว่า กาม เพราะมีความหมายว่าเป็นสิ่งที่บุคคลพึงใคร่ ที่ชื่อว่า คุณ เพราะมีความหมายว่า ผูกพันไว้ ร้อยรัดไว้ ฉะนั้นกามคุณ ๕ จึงหมายถึง ส่วนที่น่าใคร่ น่าปรารถนา ส่วนที่ดีหรือส่วนที่อร่อยของกาม ๕ อย่าง กามคุณ ๕ เกิดจากการรับรู้โดยผ่านอายตนะ ทั้ง ๖ หรือเรียกง่าย ๆ ว่า ผ่านทางทวารอายตนะเป็นช่องทางของความสุขความทุกข์ หลังจาก ที่บุคคลหมดเรี่ยวแรงและเวลาแห่งชีวิตของตนวิ่งตามหาความสุขจากการเสพเสวยกามคุณจน เหนื่อยอ่อนแล้ว ก็ผิดหวังเพราะไม่ได้สมความปรารถนาเสียทั้งหมด การศึกษาเรื่องอายตนะมุ่ง เพื่อให้เกิดความรู้เท่าทันสภาพความจริง มีความระมัดระวังในการใช้วิธีการที่จะแสวงหา

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๖๐.

^๒ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๗/๒๕๑., ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๑๐/๗๙., ช.ธ. (ไทย) ๒๕/๕๓/๒๖.

ความสุข รู้วิธีการที่จะรักษาจิตให้ดำรงอยู่ในอุเบกขา คือมีใจเป็นกลาง มีจิตราบเรียบเที่ยงตรงไม่เอนเอียง ไม่ให้ถูกอำนาจจากคุณมีความชอบใจไม่ชอบใจเป็นต้นเข้าครอบงำ อย่างไรก็ตามท่านมักสอนย้ำให้ใช้วิธีป้องกันตั้งแต่ช่วงแรกที่สุด คือตอนที่อายตนะรับอารมณ์และก่อให้เกิดผัสสะ^๓ ดังมีมาในอังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต^๔ ความว่า

กามคุณ ๕ นี้ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ ซึ่งนารื่นรมย์ใจ ย่อมปรากฏในรูป สตรี เหล่าชนผู้ถูกกาโมหะ(ห้วงน้ำคือกาม)พัด ไม่กำหนดรู้กาม ย่อมมีกาล(แห่งวิญญะ)คติ และภพ น้อยภพใหญ่ในวิญญะสารเป็นเบื้องหน้า ส่วนชนเหล่าใด กำหนดรู้กาม^๕ เป็นผู้ไม่มีภัยแต่ไหน ๆ เทียวไป ชนเหล่านั้นผู้บรรลุละมุนไปแห่งอาสวะ เป็นผู้ถึงฝั่งในโลก”

นามธรรมที่คอยปรุงแต่งจิตก็ให้เกิดกามคุณ ๕ คือ จิตสังขาร ก็ได้แก่ สัญญา เวทนา ผู้ปฏิบัติธรรมย่อมรับรู้เวทนาที่เกิดจากมโนสัมผัสได้ชัดเจนในขณะที่เจริญสติ เช่น รู้สึกยินดี เมื่อคิดถึงสิ่งที่รื่นรมย์ รู้สึกเศร้าเมื่อนึกถึงเหตุการณ์น่าเศร้า รู้สึกขบขันเมื่อนึกถึงเรื่องตลก เขาย่อมรู้ว่าเวทนาเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเพราะมีผัสสะเป็นเหตุ และเมื่อเจริญสติกำหนดรู้รูปนามต่อไป ก็ย่อมอบรมสติและสมาธิให้แก่กล้ายิ่งขึ้น จนสามารถหยั่งเห็นความดับของอารมณ์ที่กำหนดรู้ผู้นั้น พร้อมทั้งความดับของจิตที่รู้ ดังนั้นเขาจึงสามารถบรรลุถึงวิปัสสนาญาณที่รู้แจ้ง ความไม่เที่ยงของสภาวะธรรมทางจิต ได้แก่ การคิด และความรู้สึกเป็นต้น ตลอดจนความรู้แจ้งความเป็นทุกข์ และความไม่อยู่ในบังคับบัญชา ไม่ใช่ตัวตน ความไม่มีแก่นสารของสภาวะธรรมเหล่านั้น

สภาวะธรรมที่ก่อให้เกิดกิเลส ตัณหา^๖ และอุปาทาน^๗ คือความทะยานอยาก ความดีนรนของจิต เมื่อบุคคลปล่อยให้อารมณ์คอยเฝ้าวนครอบงำใจ จิตถูกปรุงแต่งจนระคะหรือโลภะ โทสะ โมหะ เกิดขึ้นแล้ว ทั้งที่มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี แต่ก็ทนความเฝ้าวนไม่ได้ ลุอำนาจกิเลส ทำบาปอกุศลลงไป องค์ธรรมที่สำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหา คือ สติที่คอยระวังป้องกันการรับอารมณ์ของอายตนะตั้งแต่เบื้องต้น โดยใช้หลักที่เรียกว่า อินทริยสังวร^๘ ซึ่งแปลว่าการสำรวมอินทริย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการคุ้มครองทวาร^๙ หมายถึงการมีสติพร้อมอยู่เสมอเมื่อรับอารมณ์มีรูปเป็นต้น อย่างไรก็ตาม

^๓ อย.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๓.

^๔ อย.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๕๕/๙๖-๙๗.

^๕ อย.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๕๕/๙๗. กำหนดรู้กาม ในที่นี้หมายถึงกำหนดรู้กามทั้งสอง คือวัตถุกาม และกิเลสกาม

^๖ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๗๐/๙๘., ม.ม. (ไทย) ๑๒/๙๖/๙๑.

^๗ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๗๔/๑๐๒., ม.ม. (ไทย) ๑๒/๙๕/๙๐.

^๘ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๒/๒๒., อย.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๕๐/๕๑๘.

^๙ ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๑๒๐/๑๔๒.

การที่จะปฏิบัติให้ได้ผลมิใช่ว่าจะนำหลักไปปฏิบัติเมื่อใดก็ได้ตามความปรารถนา เพราะสติจะตั้งมั่น ต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอ จำต้องมีการฝึก อินทรีย์สังวรนี้จัดว่าเป็นหลักธรรมในขั้นศีล หลักธรรม อีกรายหนึ่งที่ท่านแนะนำคือ โยนิโสมนสิการ^{๑๐} ซึ่งเป็นหลักทางปัญญา หลักนี้ใช้ตอนที่รับอารมณ์ เข้ามาแล้ว โดยให้พิจารณาอารมณ์นั้นเพื่อให้เกิดความรู้เท่าทัน อย่างไรก็ตามการใช้หลักการทั้งสอง ยังคงไม่สามารถปหานกามคุณได้โดยเด็ดขาดชนิดถอนรากถอนโคน เป็นเพียงการป้องกัน บรรเทา และรู้เท่าทันในกิเลสและกามคุณเท่านั้น

การปฏิบัติที่จะทำให้จิตเป็นกุศลได้นั้น มี ๒ แนวทาง ซึ่งเป็นแนวทางที่ทำให้จิตสงบได้ ชั่วคราวและทำให้จิตพ้นจากอกุศลกรรมได้อย่างเด็ดขาด แนวทางที่ทำให้จิตสงบจากอกุศลกรรมได้ ชั่วคราวนั้น เป็นแนวทางของการกดทับ ปกปิด ไม่ให้ปรากฏ หรือทำให้อกุศลกรรมสงบลงได้ ชั่วคราว เรียกริขีนันว่า สมถกรรมฐาน เพราะฉะนั้น สมถกรรมฐานจึงเป็นแนวทางของการปฏิบัติ เพื่อให้อกุศลกรรมสงบได้ชั่วคราว ผลของการปฏิบัติทำให้กามคุณหรืออกุศลกรรมสงบ ได้ชั่วคราวนั้น เรียกว่า ฌาน^{๑๑} ดังมีมาในสังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ว่า

ข้าวกล้ำถึงจะสมบูรณ์ แต่คนเฝ้าข้าวกล้ำประมาท และโคตัวกินข้าวกล้ำก็ลงลุยข้าวกล้ำโน้น พึงถึงความเมามั่นเลินเล่อตามต้องการแม้ฉันใด ปุณฺณผู้ไม่ได้สดับก็ฉันนั้นเหมือนกัน ไม่ทำ ความสำรวมในผัสสายตนะ ๖ ประการ ย่อมถึงความมัวเมาประมาทในกามคุณ ๕ ตามต้องการ...แม้ครั้งที่ ๒ ...แม้ครั้งที่ ๓ โคที่กินข้าวกล้ำก็ลงลุยข้าวกล้ำโน้นอีก คนเฝ้าข้าวกล้ำ ก็จับโคสนตะพายให้แน่น แล้วจับสายตะพายเหนี่ยวเขาให้มั่น ตีกระหน่ำด้วยท่อนไม้แล้ว ปล่อยเข้าฝูงไป เมื่อเป็นเช่นนั้น โคที่กินข้าวกล้ำนั้นจะอยู่ในบ้านก็ตาม อยู่ในป่าก็ตาม ก็จะเป็นสัตว์เย็นมากหรือนอนมาก ไม่กลับเข้าสู่ข้าวกล้ำอีก พลังนึกถึงการถูกตีด้วยท่อนไม้ ครั้งก่อนนั้นแลแม้ฉันใด ข้อนี้ก็ฉันนั้นเหมือนกัน เมื่อภิกษุข่มขู่คุกคามจิตในผัสสายตนะ ๖ ประการดีแล้ว เมื่อนั้นจิตย่อมอยู่สงบนิ่งอยู่ภายในตั้งมั่นเป็นหนึ่งผุดขึ้น^{๑๒}

การเจริญวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เป็นหลักปฏิบัติเพื่อความสิ้นไปแห่งกามคุณ อาสวกิเลส เพื่อความไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ เพื่อเจริญสติ สมาธิ ปัญญา ให้สูงยิ่ง ๆ ขึ้น และเพื่อฝึกจิตให้มีสติปัญญาเฉียบแหลม มีดวงตาเห็นธรรม เข้ากับ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถที่จะนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอน นั้นไปเผยแผ่ให้แก่บุคคลอื่นได้อย่างถูกต้องแบบยลและแบบกาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทำจิตให้

^{๑๐} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๕๒/๔๙๑.

^{๑๑} อ.ส.ต.ก. (ไทย) ๒๓/๓๐/๒๘๐.

^{๑๒} ส.ส.พ. (ไทย) ๑๘/๒๔๖/๒๖๐.

สะอาด สดใส สว่าง สงบ เยือกเย็น เพื่อการบรรลุมรรค ผล นิพพาน ในปัจจุบันชาติหรืออนาคต
กาลเบื้องหน้าสืบต่อไป

การปฏิบัติวิปัสสนา มีเป้าหมายสูงสุดคือ การหลุดพ้นจากกิเลสได้อย่างเด็ดขาดเข้าสู่
พระนิพพาน ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป สรรพสัตว์ถูกกามคุณผูกไว้ในภพน้อยภพใหญ่ ถ้า
ใครละได้แล้ว ผู้นั้นก็หลุดจากเครื่องผูก พ้นจากเครื่องผูก เมื่อไม่มีเครื่องผูก ก็ไม่มีความทุกข์ ไม่มี
ความเดือดร้อนอะไรเลย หลักธรรมที่ใช้ในการละกามคุณให้หมดสิ้นโดยเด็ดขาดจนไม่เหลือเครื่อง
ผูก คือกามคุณได้แก่ ปหาน ๕ อันประกอบด้วย วิกขัมภนปหาน ตทังคปหาน สมุจเฉทปหาน
ปฏิบัติสัทธิปหาน และนิสสรณปหาน^{๑๓} ข้อปฏิบัติที่จะประหานกามคุณออกจากชั้นธัมมทาน และ
นำผู้เจริญวิปัสสนาภวนาไปสู่อุดมธรรมได้อย่างสิ้นเชิงนั้นกระทำได้อย่างไร คือสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจ
และใคร่รู้ จึงต้องศึกษาลงในรายละเอียดของวิธีการละกามคุณ ซึ่งก็คือการประหานอาสวะกิเลสที่
พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกวิธี และได้ผลตามที่พระพุทธองค์ทรง
ประสงค์ เพราะภิกษุผู้ที่ละกามคุณได้แล้ว กิเลสต่าง ๆ ก็จะดับไป และผู้ที่ดับอาสวกิเลสต่าง ๆ ได้
แล้วย่อมไม่มีภัย ไม่มีความเศร้าโศก มีแต่ความสุขเท่านั้น ดังพระพุทธพจน์ว่า “ผู้ใดไม่มีกามคุณ
เป็นเหตุให้กำเริบภายในจิต และล่วงพ้นความเป็นภพและอภพต่าง ๆ ได้แล้ว ทวยเทพไม่สามารถ
จะมองเห็นผู้นั้น ผู้ปราศจากภัย มีความสุข ไม่เศร้าโศก”^{๑๔} ดังนั้น จึงเป็นที่รู้กันดีอยู่แล้วว่า การละ
กามคุณเป็นเป้าหมายที่สูงสุดของพระพุทธศาสนา เหล่านี้คือเหตุผลสำคัญยิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยมีความ
มุ่งมั่นและต้องการที่จะค้นคว้าและไขความกระจ่างในหลักการละกามคุณ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนา
เถรวาท เพื่อเป็นข้อมูลเชิงวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจทั้งหลายให้เข้าถึงหลักปฏิบัติที่
ทรงคุณค่า ซึ่งมีผลต่อเนื่องตลอดสังสารวัฏอันยืดยาวไกล ยังผลานิสงส์สุดท้ายให้บริบูรณ์

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษากามคุณ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักธรรมในการละกามคุณ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติเพื่อละกามคุณ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

^{๑๓} พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ), *วิปัสสนากรรมฐาน*, พิมพ์ครั้งที่ ๓๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ประยูรพงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๙๐๐-๙๐๑.

^{๑๔} ชุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๒๐/๒๐๘.

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ กามคุณ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ หลักธรรมในการละกามคุณ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ วิธีการปฏิบัติเพื่อละกามคุณ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติเพื่อละกามคุณ ๕ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาเถรวาท โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ คัมภีร์พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาภาษาไทย แปล ชุด ๙๑ เล่ม ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๒๕ อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาด้านเนื้อหาเรื่องวิธีปฏิบัติเพื่อละกามคุณ ๕ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาเถรวาทครั้งนี้กำหนดขอบเขตเฉพาะคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ คัมภีร์พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาภาษาไทย แปล ชุด ๙๑ เล่ม ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๒๕ อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค และคัมภีร์อภิธรรมมัตถสังคหะ เป็นต้น ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ ๑ และข้อที่ ๒

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านการศึกษา

การศึกษาวิธีปฏิบัติเพื่อละกามคุณ ๕ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาเถรวาทนี้มีขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้นคือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ คัมภีร์พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาภาษาไทย แปล ชุด ๙๑ เล่ม ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๒๕ อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค และคัมภีร์อภิธรรมมัตถสังคหะ เป็นต้น ตลอดจนหนังสือ เอกสารตำรา เช่น หนังสือ รู้แจ้งในชาตินี้ ธิวจนาโดยพระกัมมัญฐานาจารย์ พระปณิธิตาภิวงศ์ และหนังสือพุทธธรรม ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เป็นต้น ผลงานทางวิชาการและรายงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น วิทยานิพนธ์ของนางราตรี ศรีเวียงได้ศึกษาวิธีปฏิบัติเพื่อขจัดกิเลส และวิทยานิพนธ์ของพระมหา

แสงเพชร สุทธิจิตโต ได้ศึกษาวิธีละอาสวะในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นต้น ซึ่งตรงตาม
วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ กามคุณ ๕ คือ ความใคร่ที่บังเกิดขึ้นในจิตใจ หรือสิ่งที่ใคร่ที่ปรารถนาที่พอใจ
นั้น ซึ่งคนโดยมากนั้นติดในข้อที่เป็นคุณ คือข้อที่น่าพอใจน่ารักใคร่น่าปรารถนา ในรูป เสียง กลิ่น
รส โผฏฐัพพะ สิ่งถูกต้องเหล่านี้มักมองไม่เห็น

๑.๕.๒ การละกามคุณ ๕ หมายถึง การทำให้ภาวะไร้กิเลสและไม่มีทุกข์เกิดขึ้น
เครื่องมือที่ใช้ในการละกามคุณ ๕ คือ ปทาน ๕

๑.๕.๓ วิกขัมภนปทาน หมายถึง การดับกิเลสของบุคคลผู้บำเพ็ญฌาน ถึงปฐมฌาน
สามารถข่มนิวรณ์ไว้ได้ตลอดเวลาที่อยู่ในฌานนั้น

๑.๕.๔ ตทังคปทาน หมายถึง การดับกิเลสด้วยองค์นั้น ๆ คือ การดับกิเลสด้วยธรรมที่
เป็นคู่ปรับหรือธรรมที่ตรงข้าม เช่นดับสักกายทิฏฐิด้วยความรู้ที่กำหนดแยกนามรูปออกได้ เป็นการ
ดับชั่วคราวในกรณีนั้น ๆ

๑.๕.๕ สมุจเฉทปทาน หมายถึง การดับกิเลสด้วยการตัดขาด คือดับกิเลสเสร็จสิ้น
เด็ดขาดด้วยโลกุตตรมรรค

๑.๕.๖ ปฏิปัสสัทธิปทาน หมายถึง การดับกิเลสด้วยสงบระงับ คือ อาศัยโลกุ
ตรมรรคดับกิเลสเด็ดขาดไปแล้วบรรลุโลกุตตรผล กิเลสอันสงบระงับไปหมดแล้ว ไม่ต้องขวนขวาย
เพื่อดับอีก

๑.๕.๗ นิสสรณปทาน หมายถึง การดับกิเลสด้วยการสลัดออก หรือดับด้วยโปรดโปร่ง
ไป คือ ดับกิเลสเสร็จสิ้นแล้วดำรงอยู่ในภาวะที่กิเลสดับแล้วนั้นยังยืนตลอดไป

๑.๕.๘ สังขารจิต คือ เครื่องปรุงแต่งจิต หมายถึง สิ่งที่มาจูงใจ ถ้าบุคคลเฝ้าตามรักษา
จิตอย่างดี สำรวมอินทรีย์อยู่ทุกขณะ ความโลภก็เกิดขึ้นไม่ได้

๑.๕.๙ อารมณ หมายถึง เครื่องยึดเหนี่ยวของจิต ความรู้สึก สิ่งที่จิตรับรู้ ได้แก่ รูป
นาม เป็นสภาวะธรรม ที่เกิดทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และ
ธรรมารมณ์

๑.๕.๑๐ ผัสสะ คือ การกระทบกันระหว่างอายตนะภายใน ๖ กับอายตนะภายนอก ๖ และเกิดวิญญาณจิต ๖ อันเป็นเหตุให้เสวยความรู้สึกที่พอใจ หรือไม่พอใจ ซึ่งจะมีผลต่อการกำหนดรู้อารมณ์ในการเจริญวิปัสสนาภาวนา

๑.๕.๑๑ หลักวิปัสสนาภาวนา หมายถึง การอบรมจิต เป็นการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดการรู้แจ้ง รู้เท่าทัน เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มีอิสระไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลส และความทุกข์

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๖.๑.๑ พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แสดงเกี่ยวกับ กามคุณ ๕ ตลอดจนหลักธรรมและหลักปฏิบัติเพื่อละกามคุณ ๕ ไว้หลายแห่ง เช่น พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก เล่ม ๑๒ ข้อ ๒๖๗ หน้า ๒๘๙ กล่าวอุปมาถึง กามคุณ ๕ ไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย บรรดาสมณพราหมณ์เหล่านั้น สมณพราหมณ์พวกที่ ๑ เข้าไปหากามคุณ ๕ ที่มารล่อไว้ซึ่งเป็นโลกามิสแล้วลืมหันตัวบริโภคมกามคุณ ๕ เมื่อเข้าไปหากามคุณ ๕ นั้น ลืมหันตัวบริโภคมกามคุณ ๕ ก็มัวเมา เมื่อมัวเมาก็ประมาท เมื่อประมาทก็ถูกมารร้ายทำอะไร ๆ ได้ตามใจชอบในกามคุณ ๕ นั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ สมณพราหมณ์พวกที่ ๑ นั้น ไม่พ้นจากอำนาจของมารไปได้”

ในทีฆนิกาย สีลขันธวรรค เล่ม ๙ ข้อ ๕๔๖ หน้า ๒๓๙-๒๔๐ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “กามคุณ ๕ อะไรบ้าง คือ รูปที่พึงรู้แจ้งด้วยตา อันน่าปรารถนารักใคร่พอใจ ขวนให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจให้กำหนด เสียงที่พึงรู้แจ้งด้วยหู อันน่าปรารถนารักใคร่พอใจ ขวนให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจให้กำหนด รสที่พึงรู้ด้วยลิ้น อันน่าปรารถนารักใคร่พอใจ ขวนให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจให้กำหนด กลิ่นที่พึงรู้แจ้งด้วยจมูก อันน่าปรารถนารักใคร่พอใจ ขวนให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจให้กำหนด โผฏฐัพพะที่พึงรู้แจ้งด้วยกาย อันน่าปรารถนารักใคร่พอใจ ขวนให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจให้กำหนด”

ในสังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค เล่ม ๑๘ ข้อ ๑๒๐ หน้า ๑๔๒ กล่าวถึงอินทรีย์สังวรว่า

“ภิกษุชื่อว่าคัมมครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เห็นรูปทางตาแล้ว ไม่รวบถือ ไม่แยกถือ ปฏิบัติเพื่อสำรวมจักขุอินทรีย์ (อินทรีย์คือจักขุ) ซึ่งเมื่อไม่สำรวมแล้ว ก็พึงเป็นเหตุให้ ภูถรรพที่เป็นบาปอกุศล คือ

อภิขณา (ความเพ่งเล็งอยากได้ของเขา) และโทมนัส (ความทุกข์ใจ) ครอบงำได้ จึงรักษาจักขุนทรีย์ ถึงความสำรวมในจักขุนทรีย์”

ข้อมูลหุตติยภูมิ ได้แก่

๑.๖.๑.๒ อรรถกถา (แปล) ฉบับมหาหมกุฎราชวิทยาลัย ได้กล่าวถึงความหมายของ กิเลส ไว้ว่า “กิเลส คือ ธรรมชาติเหล่าใด ย่อมเศร้าหมอง ย่อมทำให้เดือดร้อน เหตุนั้น ธรรมชาติ เหล่านั้นชื่อว่ากิเลส คือกิเลส ๑๐ กอง มีรากะเป็นต้น”^{๑๕}

๑.๖.๑.๓ คัมภีร์ฎีกา เช่น อภิธัมมัตถสังคหะ และปรมัตถทีปนี แสดงข้อความเกี่ยวกับ กิเลส กามคุณ และโลภะไว้หลายแห่ง เช่น โลภะเป็นการติดข้องในอารมณ์ เหมือนขึ้นเนื้อที่วางไว้ บนกระเบื้องร้อนเพราะเป็นสภาวะต้องการ เหมือนผ้าเปื้อนน้ำมัน เพราะเป็นสภาวะสละออกไม่ได้ เหมือนแม่น้ำที่มีกระแสน้ำเชี่ยวพัดพาขยะ คือ ท่อนไม้ กิ่งไม้ ใบไม้ และหญ้าแห้งทั้งหมดไปสู่ มหาสมุทร เพราะเป็นสภาวะเจริญเพิ่มพูน โดยความเป็นแม่น้ำต้นน้ำซึ่งพัดพาไปสู่อบาย^{๑๖}

๑.๖.๑.๔ ปกรณวิเสส วิสุทฺธิมรรค พระพุทธโฆสจารย์ ได้อธิบายเกี่ยวกับอินทรีย์สังวรศีล ซึ่งเป็นหลักธรรมในการละและขจัดกามคุณ ๕ ว่า ศีลใดที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า “ภิกษุฉันเห็น รูปด้วยจักขุแล้วไม่ยึดถือซึ่งนิमित ไม่ยึดถือซึ่งอนุพยัญชนะ อกุศลบาปธรรมทั้งหลายคืออภิขณาและ โทมนัส ย่อมไหลไปสู่ภิกษุฉันผู้ไม่สำรวมซึ่งจักขุนทรีย์เพราะมีจักขุนทรีย์ใดเป็นเหตุ เธอย่อมปฏิบัติ เพื่อสังวรซึ่งจักขุนทรีย์นั้น ย่อมรักษาซึ่งจักขุนทรีย์ ย่อมถึงความสังวรในจักขุนทรีย์, ได้ยินเสียง ด้วยโสตแล้ว...ได้ดมกลิ่นด้วยฆานะแล้ว...ได้ลิ้มรสด้วยชีวาแล้ว...ได้สัมผัสโผฏฐัพพะด้วยกายแล้ว ...ได้รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจแล้วย่อมไม่ยึดถือซึ่งนิमित...ย่อมถึงซึ่งความสังวรในมโนนทรีย์” ฉะนั้น ศีลนี้ จัดเป็น อินทรีย์สังวรศีล^{๑๗}

๑.๖.๒ ตำราวิชาการพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๖.๒.๑ พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ) ได้กล่าวถึง วิธีป้องกันการเกิดขึ้นของ ปัญหาไว้ในหนังสือ ปฏิจจสมุปปาท เหตุผลแห่งวิภูสงสาร ไว้ว่า “โลภะเป็นคำไวพจน์ของตัณหา โลภะเกิดเพราะมีสุขเวทนาเป็นปัจจัย แต่ทุกขเวทนามีอาจเป็นเหตุให้เกิดโลภะได้เช่นกัน เพราะ

^{๑๕} อภิ.วิ.อ.(ไทย) ๙/๒/-/๒๐๗.

^{๑๖} พระอนุรุทธะ และพระญาณธชะ, อภิธัมมัตถสังคหะ และปรมัตถทีปนี, แปลโดย พระคันธสาราภิ วงศ์, (กรุงเทพมหานคร: หจก. ไทยรายวัน กราฟฟิค เพลท, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๑.

^{๑๗} พระพุทธโฆสจารย์, คัมภีร์วิสุทฺธิมรรค, แปลโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูรวงศ์พรินติ้ง, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔.

ทุกข์เวทนาทำให้เราดิ้นรนอยากได้เวทนาที่ดีขึ้น โมหะก็อาจชักนำให้เกิดโลภะ เช่น ความพอใจ ติดใจ และความทะยานอยากได้ ดังนั้น โลภะ โทสะ และโมหะ จึงเป็นเหตุให้เกิดเวทนา ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดตัณหา พร้อมด้วยทุกข์ในวิภังคสูตรที่เป็นผลของตัณหา หนทางเดียวที่จะป้องกันการเกิดขึ้นของตัณหาและความติดใจอยากได้ อารมณ์ที่น่าพึงพอใจ ก็คือการเจริญสติกำหนดรู้ทุกครั้งที่มีการเห็น การได้ยิน เป็นต้น เพื่อไม่ให้ตัณหาเข้าครอบงำ และชักนำไปสู่ความทุกข์ทั้งในปัจจุบันและในภพหน้า”^{๑๘}

๑.๖.๒.๒ พระกัมมัญฐานาจารย์ พระปณิตาภิกขุ ได้กล่าวถึงรากฐานที่สำคัญของกิเลสตามไว้ในหนังสือ รู้แจ้งในชาตินี้ไว้ว่า “กิเลสตามเป็นกองทัพแรกของมาร เนื่องจากกุศลกรรมที่เราเคยทำไว้ในอดีต (ไม่ว่าทางกาย ทางวาจา หรือทางใจ) ทำให้มาเกิดในโลกนี้ในมนุษยภูมิ ซึ่งเป็นภูมิหนึ่งในกามสุคติภูมิทั้งหลาย แต่ละบุคคลย่อมต้องเผชิญกับสิ่งยั่วยวนต่าง ๆ รูปสวย เสียงไพเราะ กลิ่นหอม ความคิดอันบรรเจิด และอารมณ์ที่น่ายินดีพอใจเข้ามากระทบทวารทั้งหกอยู่ตลอดเวลา ตัณหาจึงเป็นผลที่เกิดจากการกระทบกับอารมณ์เหล่านั้น อวิชชาและตัณหาเป็นรากฐานที่สำคัญของกิเลสตาม”^{๑๙}

๑.๖.๒.๓ พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) ได้อุปมาในการเจริญวิปัสสนาภาวนาไว้ว่า “เมื่อเต่าได้เห็นอันตรายก็รีบหลบภัยฉับไฉน ผู้ปฏิบัติธรรมก็ฉับไฉนนั้นคือ เมื่ออารมณ์มากระทบทางประตูต่าง ๆ เช่น รูปมากระทบตา เสียงมากระทบหู กลิ่นมากระทบจมูก รสมากระทบลิ้น ไม่หนี ไม่สู้ ไม่อยู่ ไม่ไป ให้หยุดนิ่งอยู่ในกระดองคือ สติปัฏฐาน ๔ มีความเพียร มีสติ มีสัมปชัญญะ รักษาสมณธรรมไว้ให้ดี ผู้เจริญวิปัสสนาอยู่ พึงรักษาใจไว้ให้ดี มิให้ตกไปในวิตก ไม่ติดอยู่ด้วยตัณหา มานะ ทิฐิ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ดับกิเลสได้โดยรอบด้าน ปานดังเต่าใหญ่รักษาตัวหวัดหัวและเท้าอยู่ในกระดองของตนจนรอดพ้นจากอันตราย ฉะนั้น”^{๒๐}

๑.๖.๒.๔ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้กล่าวถึงโทษของกามไว้ในหนังสือสัมมาทิฐิ^{๒๑} ว่า “กามคุณ กามก็มีคุณเป็นที่ตั้งของปิติโสมนัส ดังกล่าวนั้น หาใช่มีคุณอย่างเดียวนั้น ยังมีโทษอันเรียกว่า กามาทินพ โทษของกาม ซึ่งพระพุทธเจ้า

^{๑๘} พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), ปฏิจจสมุปปาท เหตุผลแห่งวิภังคสูตร, แปลโดย พระคันธสาราภิกขุ, (กรุงเทพมหานคร: หจก.ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๒.

^{๑๙} พระกัมมัญฐานาจารย์ พระปณิตาภิกขุ, รู้แจ้งในชาตินี้, แปลโดย พระคันธสาราภิกขุ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๘๕-๘๖.

^{๒๐} พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ.๙), วิปัสสนากรรมฐาน, หน้า ๓๑๖.

^{๒๑} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, สัมมาทิฐิ, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์นันทพันธ์, ๒๕๕๔), หน้า ๕๗.

ได้ตรัสแสดงชี้แจง อาทินพคือโทษของกามไว้เป็นอันมาก พิจารณาดูก็จะเห็นได้ว่า ทุก ๆ คนนั้น ต้องมีทั้งราคะมีทั้งโทสะมีทั้งโมหะ ถ้าว่ากามมีคุณโดยส่วนเดียวแล้ว ก็มีแต่ที่จะยินดีเพลิดเพลิน สนุกสนานกันไปโดยส่วนเดียว แต่หาเป็นเช่นนั้นไม่ บางทีก็สมปรารถนาได้ตามต้องการ บางทีก็ไม่สมปรารถนาและมีเหตุขัดข้องต่าง ๆ จึงต้องมีโทษคือความโกรธแค้นขัดเคือง ในเมื่อไม่ได้ตามที่ต้องการตามที่รักใคร่ปรารถนา แต่ไปได้ในสิ่งที่ไม่ต้องการไม่รักใคร่ไม่ปรารถนา และยังมีความหลงติดอยู่”

๑.๖.๒.๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) อธิบายเรื่องกามคุณ ๕ และตัณหาไว้หลายแห่ง เช่น ให้ความหมายของตัณหา ๓ ไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า “คือ อาการแสดงออกของตัณหาอย่างเดียวกัน และมีอยู่เป็นสามัญโดยครบถ้วนในชีวิตประจำวันของปุถุชนทุกคน แต่จะเห็นได้ต่อเมื่อวิเคราะห์ดูสภาพการทำงานของจิตในส่วนลึกเท่านั้น เป็นความอยากได้ คือไม่ใช่อยากเป็นอยู่เฉย ๆ แต่อยากอยู่เพื่อแสวงสิ่งที่อยากได้ คือเพื่อแสวงสิ่งที่จะให้สุขเวทนาสนองความต้องการของตนต่อไป”^{๒๒}

๑.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๓.๑ พระมหาแสงเพชร สุทธิจิตโต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิถีละอาสวะในพระพุทธศาสนาเถรวาท”^{๒๓} พบว่า การปหานกิเลส ๓ ประการ ได้แก่ ๑) ตทั้งคปหาน ๒) วิกัมภนปหาน และ ๓) สมุจเฉทปหาน การจะเข้าถึงสมุจเฉทปหานได้นั้น ต้องอาศัยการเจริญวิปัสสนาภาวนาเท่านั้น การเจริญวิปัสสนาภาวนานั้น เป็นการฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้งตามความเป็นจริง ด้วยการกำหนดสติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ได้แก่ กาย เวทนา จิต และธรรม กำหนดรู้รูปนามปัจจุบันโดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่ใช่ตัวตน จนเกิดปัญญาญาณสามารถละอาสวกิเลสทั้งปวงได้ตามลำดับขั้นของการบรรลुरुธรรม ซึ่งมีพระโสดาบัน เป็นต้น

๑.๖.๓.๒ พระมหาสมนึก เตชปญฺโญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชั้น ๕ กับอายตนะ ๑๒ ในการเจริญวิปัสสนาภาวนา”^{๒๔} พบว่า การจะหลุดพ้นจากสังสารวัฏ

^{๒๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุง)**, หน้า ๑๙๕.

^{๒๓} พระมหาแสงเพชร สุทธิจิตโต (สารธัมมา), “ศึกษาวิถีละอาสวะในสัพพาสวสูตร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทนำ

^{๒๔} พระมหาสมนึก เตชปญฺโญ (สินสุทธิ), “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชั้น ๕ กับอายตนะ ๑๒ ในการเจริญวิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทนำ.

หรือไม่นั้น จำเป็นต้องอาศัยรูปนามชั้น ๕ ทางอายตนะทั้งภายในและภายนอกในการกำหนดรู้ หรือการเจริญวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ผู้ปฏิบัติเมื่อหยั่งเห็นรูปนามชั้น ๕ ทางอายตนะ ๑๒ ตามความเป็นจริง ย่อมรับรู้สภาวะการเห็น การได้ยิน การรู้กลิ่น การลิ้มรส การสัมผัส และการนึกคิด อันเป็นอารมณ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ โดยมีสติเป็นองค์ธรรมกำกับ เมื่อสติมีกำลังมากขึ้นย่อมเกิดปัญญาเห็นความจริงของรูปนามตามหลักพระไตรลักษณ์ ซึ่งดำเนินไปตามแนวทางแห่งวิปัสสนาญาณ จนพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง สู่ความเป็นอริยบุคคล

๑.๖.๓.๓ พระโพนบูลย์ วิบุโล (สุดใจ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาอินทรีย์สังวรในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท”^{๒๕} พบว่า อินทรีย์ ๖ หมายถึง ความเป็นใหญ่ สภาพที่เป็นใหญ่ในกิจของตน ธรรมที่เป็นเจ้าการในการทำหน้าที่อย่างหนึ่ง ๆ เช่น ตาเป็นใหญ่ หรือเป็นเจ้าการในการเห็น หูเป็นใหญ่ในการได้ยิน วิริยะเป็นเจ้าการในการครองบำเสียดซึ่งความเกียจคร้าน เป็นต้น อินทรีย์สังวร สำรวมอินทรีย์ ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้ยินดียินร้ายในเวลาเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโณภูมัพพะ รู้ธรรมารมณด้วยใจ ระวังไม่ให้กิเลสครองบำใจในเวลารับรู้อารมณ์ทางอินทรีย์ทั้ง ๖

๑.๖.๓.๔ นางราตรี ศรีเวียง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษากิเลสและวิธีปฏิบัติเพื่อขจัดกิเลสในพุทธศาสนาเถรวาท”^{๒๖} พบว่า การขจัดกิเลสที่สมบูรณ์ พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตร ว่า การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ เป็นแนวทางที่ทำให้จิตบริสุทธิ์หมดจด พ้นจากทุกข์ ก้าวผ่านสู่การเป็นพระอริยบุคคล ในพระพุทธศาสนามีพระอริยบุคคล ๔ ประเภท คือ พระโสดาบัน ละสังโยชน์ได้ ๓ อย่าง มี สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส พระสกทาคามี ละกิเลสตามที่พระโสดาบันละได้ แต่ไม่มีอำนาจประหานกิเลสอย่างใดอย่างหนึ่งได้ เต็ดขาด เพียงแต่ทำให้เบาบางลง พระอนาคามี เป็นบุคคลผู้ได้ประหาน กามราคะ พยาปาทะ โดยไม่มีเศษเหลือ ท่านผู้ใดบรรลุถึงภูมินี้แล้ว จะไม่กลับมาถือปฏิสนธิในกามภูมิ และเทวภูมิอีก พระอรหันต์เป็นผู้มีปัญญาบารมีเต็มเปี่ยม ได้บรรลุจุดตมรรค และได้รับผลนั้นอันประเสริฐยอดเยี่ยม

^{๒๕} พระโพนบูลย์ วิบุโล (สุดใจ), “ศึกษาอินทรีย์สังวรในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทนำ.

^{๒๖} นางราตรี ศรีเวียง, “ศึกษากิเลสและวิธีปฏิบัติเพื่อขจัดกิเลสในพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทนำ.

สามารถประหามกิเลสที่ยังเหลืออยู่ในชั้นธรรมาสน์อีก ๗ ประการได้อย่างเด็ดขาด และเมื่อบุคคลปราศจากกิเลส สภาวะของนิพพานก็เข้ามาแทนที่ สภาวะจิตก็สงบจากสังขารธรรมทั้งปวง

๑.๖.๓.๕ น.ส.ณัฐพร จงกลการพาณิชย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ผัสสะในการเจริญวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เฉพาะกรณีการเจริญวิปัสสนาภาวนาภาคสนาม ๗ เดือน”^{๒๗} พบว่า การปลดปล่อยทุกข์ได้ด้วยการเจริญวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งเป็นหนทางเดียว ได้แก่การมีสติรู้ให้เท่าทันผัสสะ ที่มากระทบทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ไม่ว่าสภาวะธรรมใดจะเกิดขึ้น การมีความสนใจ และใส่ใจ ด้วยการมีสติเข้าไปกำหนดรู้ตามอาการต่างๆที่เกิดขึ้น ณ ขณะผัสสะกระทบนั้นอย่างต่อเนื่องตลอดสาย ทำให้เกิดปัญญารู้แจ้งประจักษ์แจ้งพระไตรลักษณ์ การเกิดดับของรูปนาม ซึ่งทำให้ผ่อนคลายความยึดมั่นถือมั่นในอุปาทานขันธ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต สุข สงบ สันติ เป็นเหตุปัจจัยให้ความทุกข์น้อยลงหรือพ้นไปในที่สุด

จากการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดนี้ พบว่า งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาทั้งหมดนี้ได้วิจัยเฉพาะแง่มุมที่สอดคล้องและใกล้เคียงกับเนื้อหาการศึกษาวิธีปฏิบัติเพื่อละกามคุณ ๕ เท่านั้น แต่ยังไม่ตรงและครอบคลุมประเด็นเนื้อหาทั้งหมดเพียงสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิจัยเท่านั้น ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้สนใจการศึกษาเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการเจริญวิปัสสนา ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อการพิจารณากำหนดรู้จิตให้ดำเนินสู่มรรค ผล นิพพาน สืบต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส เพื่อให้ทราบถึงหลักการ และแนวคิดสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับกิเลสในแง่มุมต่างๆ เพื่อเป็นการชี้ให้เห็น

^{๒๗} น.ส.ณัฐพร จงกลการพาณิชย์, “การศึกษาวเคราะห์ผัสสะในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เฉพาะกรณีการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาภาคสนาม ๗ เดือน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทนำ.

ถึงความสำคัญของกิเลส และวิธีละกิเลสตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงเอาไว้เป็นหลักฐานปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก

๑.๗.๒ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ รวมถึงเอกสารตำรา เช่น หนังสือ รู้แจ้งในชาตินี้ รจนาโดยพระกัมมัญฐานาจารย์ะ พระปณฺธิตาภิกวํสฺ และหนังสือพุทธธรรม ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เป็นต้น และเอกสารงานวิจัย เช่น วิทยานิพนธ์ของนางราตรี ศรีเวียงได้ศึกษาวิธีปฏิบัติเพื่อขจัดกิเลส และวิทยานิพนธ์ของพระมหาแสงเพชร สุทธิจิตโต ได้ศึกษาวิธีละอาสวะในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นต้นเพื่อเป็นการอธิบายขยายความเนื้อหาเพิ่มเติมจากในพระไตรปิฎกให้มีความละเอียดชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๑.๗.๓ นำข้อมูลที่ได้มาประมวล สังเคราะห์ให้เห็นหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับกิเลส รวมถึงความหมาย ประเภท ลักษณะ และรายละเอียดต่าง ๆ ของกิเลส แล้วนำเข้าสู่กระบวนการขจัดกิเลส ตามหลักการเจริญวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔

๑.๗.๔ นำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ พร้อมนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๘.๑ ทำให้ทราบกามคุณ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๘.๒ ทำให้ทราบหลักธรรมในการละกามคุณ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๘.๓ ทำให้ทราบวิธีการปฏิบัติเพื่อละกามคุณ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท